

De Dorpskerk van Nootdorp

De kerk in de Dorpsstraat heeft een rijke historie en bezit historisch waardevolle elementen.

Het allereerste kerkje en de periode daarna

Op basis van hetgeen we nu weten is Nootdorp als ontginningsnederzetting aan het eind van de 11^e, begin 12^e eeuw gesticht. Hoogstwaarschijnlijk hebben de ontginners tussen 1225 en 1250 op de huidige plek een kleine kerk gebouwd. Deze is gebouwd op de wijze waarop toen ook woningen zijn gebouwd: van houten staanders met muren van elzenhouten vlechtwerk, aangesmeerd met klei, en een rieten dak.

Wanneer precies het houten kerkje wordt vervangen door een stenen gebouwtje is niet bekend, maar er zijn aanwijzingen dat het al in de 14^e eeuw een (bescheiden) torentje heeft. Dat kan erop duiden dat de inwoners van Nootdorp al tenminste een stenen onderbouw realiseerden.

Een echt stenen gebouw met tóren

In 1547 krijgen de inwoners van Nootdorp onder pastoor Jochem een kerk met een echte stenen toren,

gebouwd in een Romaanse stijl. Het is deze toren die we nu nog kunnen bewonderen en die dus al bijna vijf eeuwen het karakteristieke middelpunt is van de Dorpsstraat. Direct daarna wordt ook de kerk (opnieuw?) in steen opgetrokken. De kerk is echt compleet als in 1549 in de toren een klokkenspel wordt aangebracht van vijf klokken: twee oude klokken en drie nieuwe.

De eerste rampspoed

Zo'n 25 jaar na de ingebruikneming van de nieuwe stenen kerk, het is dan 1574, vormt Nootdorp een schans van de Spanjaarden. Het is een vooruitgeschoven post om Delft te bewaken tijdens de belegering van Leiden. Vlak voor of tijdens de terugtocht van de Spaanse troepen brandt de kerk op

11 september 1574 af en de pastorie en de dorpschool worden zwaar beschadigd. Of zoals in een request aan de Staten van Holland is beschreven: 'Dorps schole ende Huijsinge van de pastorie geheel geruineert ende gedestruert is geweest, de kercke verbrant'. Met toestemming van de Staten van Holland verkoopt het Kerkbestuur omstreeks 1575 vier morgen land om de kerk te herstellen: 'voor optimmeringe van de afgebrande Kerke'

De kerk in nieuwe luister

Na de reformatie in Nootdorp in 1577 stellen de verkoop van de grond en schenkingen de dorpsgemeenschap in staat de kerk geheel op te knappen en opnieuw in te richten.

In 1591 krijgt de kerk aan de buitenkant een 'horologie' (uurwerk). In 1607 bestelt het kerkbestuur een 'tafereel', de Wet des heren, dat momenteel links naast het huidige orgel hangt. Het grote houten bord in oud-Hollandse gouden letters bevat diverse Bijbelteksten en de tien geboden.

In datzelfde jaar 1607 koopt het kerkbestuur een nieuwe luiklok ter vervanging van een klok die overgebleven was van de vijf uit 1549. Ook wordt de kerk ingericht met een nieuwe kansel en een koorhek

met koperen lezenaars en kandelaars. Er worden vier 'Herenbanken' geplaatst, waarvan één met houtsnijwerk is versierd. Deze elementen zijn nu nog steeds in de kerk aanwezig.

Het kraakt en ploft in de 2e helft van de 17e eeuw

Als op 12 oktober 1654 het Kruithuis in Delft ontploft, sneuvelen ook de wapenramen in de Dorpskerk. Het dak, dan al ongeveer 75 jaar oud, blijkt lek te zijn en tijdens de dienst zodanig te kraken dat het bijwonen van de dienst onaangenaam is: ingrijpende reparatie is dus nodig. Opnieuw wordt land verkocht, zodat een nieuw dak kan worden betaald.

Opnieuw een verbouwing en een nieuw orgel

Aan het begin van de 18^e eeuw blijkt de kerk opnieuw toe aan een grote verbouwing. Dan wordt ook de ingang verplaatst van de toren naar de zijkant, waar een portaal wordt aangebouwd. Halverwege die eeuw neemt de kerk een tinnen doopbekken en Avondmaalskan in gebruik. Ook deze zijn nu nog in de kerk te bewonderen. In 1763, krijgt de kerk een orgel cadeau, maar dat is *"tot onser smerte te ligt en droevig van geluid en door een slechte meester gemaakt"*. De ambachtsheer van Nootdorp Dirk Backer en zijn

vrouw Abigaël van Collen schenken in 1770 de kerk een nieuw orgel, gemaakt door de gerenommeerde orgelbouwer Johannes Assendelft uit Leiden. Het is 'een groot en kostelyk orgel', dat aan de bovenzijde is versierd met de wapens van de families Backer en Van Collen. In 1776 wordt het orgel verrijkt met een zeldzame "uurwijzer", gedragen door Vadertje Tijd.

De kerk in de 19^e eeuw

De klok uit 1607 wordt in 1808, na twee eeuwen dienst, vervangen door een klok uit de Oude Kerk uit Delft. Het is een 900 ponder. Deze klok doet dienst tot 23 februari 1943, wanneer hij in beslag wordt genomen door de Duitse bezetter.

Het orgel is na een kleine zestig jaar na de ingebruikneming weer aan groot onderhoud toe en is eigenlijk niet meer te gebruiken. Er worden herstellwerkzaamheden uitgevoerd en in 1821 is het orgel weer geheel hersteld.

In 1894 wordt de kerk met uitzondering van de toren geheel afgebroken. De nieuwbouw verloopt voor spoedig: zes maanden na de 1^e steenlegging op 1 oktober 1894, door ds. Van 't Hooft, wordt de kerk geheel vernieuwd weer in gebruik genomen.

De instandhouding blijft aandacht vergen

Ook nu blijft de aandacht gericht op het in stand houden van het gebouw. Regelmatig worden er kleine en grotere aanpassingen aangebracht om de kerk een plaats van ontmoeting te laten blijven. In 1970 is het orgel opnieuw gerestaureerd waarbij het bedieningspaneel weer verhuist naar de oorspronkelijke plek achter het orgel. Er komt ook in de kerk een trap naar het orgel. In 2022 wordt een laatste grote restauratie aan het orgel afgerond. Honderd jaar nadat het nieuwe schip van de kerk in gebruik is genomen wordt het dak van een geheel vernieuwde bekleding voorzien en wordt ook de toren geheel gerestaureerd.

Kerk en toren zijn een rijksmonument. Die status is niet alleen een bekroning van vele eeuwen aan inspanningen, het is ook een waarborg dat in de toekomst het gebouw met zijn markante toren een identificatiepunt blijft voor Nootdorp en zijn inwoners.

Noud Janssen / Henk Rolvink – Noitdorpsche Historiën
www.noitdorpsche-historien.nl